

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Kvædinger eller Smaakvad

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Kvædinger eller Smaakvad", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 217. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1815_251-txt-shoot-idm6380.pdf (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Tillæg.

Det er ingenlunde Uskjels at disse Blik paa Christendom og Krønike føre Navn af *Nytaarsnat*, thi dette Ord udtrykker i alle Maader deres Vilkaar. Først er det aabenbart at denne lille Bog er skrevet og udgivet paa Grændsen af mit Levnets tvende Aar, det saae jeg dengang allerede, og sagde derfor at dens Fortale var ei saameget Fortale til de efterfølgende Riim, som, tilligemed dem, Fortalen til mit følgende Liv. Men just heraf følger en anden Lighed mellem Nytaarsnat og denne Bogs Indhold, thi som mit Stade var, saa var mit Syn. Det er en gammel Troe om Nytaarsnat, at alle det tilkommende Aars Hændelser lade sig i den forbilledlig tilsyne, men i saa forblommet Skikkelse at der skal egne Øine til at see de fleste og en egen Konst til dem at samle og udlægge; det er nu ikke Timen her at sige, om og man vidste, hvad jeg ikke veed, Beskeed om hvad det gamle Ord kan have i og paa sig, men det er vist, at der er i Menneskens og allermeest i Skjaldens Levnet slig en Nytaarsnat, da Livets Billede staaer dunkelt for hans Øine, i mangfoldig Skikkelse, og rører ham heel underlig, og er han Skjald saa han kan ret indbilde sig de Syn og afbilde dem i Ord og Toner, da kunde og et opladt Søndagsøie saa nogenlunde gjætte sig til hans Bedrift, saavidt den maatte rimeligen følge, thi det kunde Ingen just saa lige vide om hans ²¹⁹Levnet vilde sande, hvad han førde i sit Skjold. Nu mener jeg, at ligesom den lille Bog er skrevet i en Nytaarsnat, saa er den selv en saadan, og for mit Øie staaer i den et underlig forsamlet Billede af hvad jeg var og hvad jeg er, af hvad jeg gjorde og af hvad jeg haver end tilbage; men at ei dette stod mig klart for Øie, imens jeg selv stod i den stjerneklare Vinternat, det kan man vide ogsaa deraf, at det da havde været mig umuligt at tale og at siunge saa.

Bogen begynder med en lille Sang til min gamle Fader, som blev Jubellærer i de samme Dage og var en af de faa overblevne Guds Ords Tjenere, som var Præst i Morten Luthers og de gamle Dages christelige Aand, og mens jeg stirrede paa Sølvkrandsen om det gamle Præstehoved, da maatte Øiet sagtens see et Glimt af den usynlige Guldkrone i det Høie, og kjedes ved al Verdens forfængelige Væsen, ja selv ved Laurbærkrandsen og det tomme Gjøgleværk som Verden gav Udødeligheds Navn, og Tungen maatte sjunge;

Laurbærkrandsen har jeg beilet til,
Men ei meer jeg tragter den at vinde,
Hvad er vel et borget Farvespil,
Hvad en Krands, som Mennesker kan binde,
Hvad er Kløgt og hvad er alt paa Jord
Med det rene, klare Guddoms Ord?
Derfor skal min Sang nu ene tone
Til Hans Priis, som steeg fra Himlen ned,
Som os vilde med vor Gud forsone,
Skjænke os en salig Evighed.

²²⁰Vel maatte det i slige Timer falde mig paa Sinde, at død var Morten Luther, den Aand, som gjennem ham oplivede Kirken, bortsvævet, at før kunde Ingen tænke paa at vandre til hans Grav for at komme ham ihu, ei kunde man ønske at give den livløse Steen hans Navn i Gjemme før de hule, klangfulde Stene havde holdt op at velsigne hans Minde og gjentage hans Psalmers hellige Toner. Vel maatte jeg fra det høie Stade paa Morten Luthers Grav see store Vidnesbyrd, om hvilken Kraft Guds rene Ord mon eie og kundgjorde i de forbigangne Dage, see den nærværende Tid i sin hele Krøblingskikkelse, stolt i sine glimrende Pjalter af sin egen Usselhed og Skjændsel; vel maatte jeg føle en brændende Længsel efter at see det kraftige Ord atter vandre paa Veirets Vinger, og indaande Liv og Mod og Kraft i den døende Slægt, men og maatte jeg stande nedbøiet, forsagt, naar jeg spurgte hvorledes? og Intet kunde trøste mig uden Tanken om den Guds høie Fred og Jesu Christi Kraft, hvis Spor jeg saae paa Tidens Bølger, uden dog ret at føle dem inden i mit eget Hjerte. Derfor bad jeg Oldingen

Medens du kan tale Herrens Ord,
Og fra Altret i hans Navn velsigne,
Lys Velsignelsen da over mig,
At min Tro de Helliges maa ligne,
Løfte mig til Christ i Himmerig:

²²¹Himlens Herre det alene veed,
Hvad sig i min Sjel saa stærkt bevæger,
Det dog veed du, Fader! Herrens Fred
Er det Eneste paa Jord, som kvæger,
Lys den over mig i Jesu Navn!
Rolig da mod Himlens sikke Havn

Skal jeg stævne over Livets Bølger,
Lad dem løfte sig med Skum og Brag!
Tryk jeg er, naar mig min Jesus følger,
Lys og Kraft Han er endnu i Dag.

Takket være den hensovne Olding! han lysde Herrens Velsignelse over mig, Takket være den Guders Gud evindeligt! Han skjænkede mig den. Alt have Verdens Bølger løftet sig med Skum og Brag imod mig, og det er vel kun lidet imod hvad som forestaaer, men hidindtil haver Herren hjulpet og gjort store Ting imod mig, og naar jeg skal see de større Trængsler, da skal jeg og see større Ting end disse, tryk jeg er, thi mig min Jesus følger, Lys og Liv Han er endnu i Dag, og Han er i al Evighed den Samme.

Fortalen giver tilkjende hvorledes jeg saae ud over Livet, og i hvilket Lys jeg nu betragtede Menneskets indvortes og udvortes Rørelse i Støvet, den gav og tilkjende, at det var mit fulde Alvor, med al den Kraft, Gud vilde forlene at gribe ind i Tidens Hjul, og hjælpe til, om det var muligt at dreie det tilbage til de gamle Stier. Nedkaste mig, sagde jeg, i den brusende Strøm, det maae jeg, henrive mig mægter den ei, men om den 222skal lukke sig over mig, derfor raader den Evige. Paa Randen af det bundløse Svælg, mod hvilket Tidsalderen blind fremhaster, der vil jeg stande, jeg vil udspænde for den sit eget Billede, og ved Siden vil jeg stille de tvende Blus: Herrens Ord og de forbigangne Tidens Vidnesbyrd. Kalde og varsle i Herrens Navn, det vil jeg, saalænge Han forlener mig Kraft og tillader mig at opløfte Røsten, thi Hans er Magten og Æren i al Evighed.

Det er klart at jeg nu vidste hvad jeg skulde troe og gjøre, hvor Kraften var at finde og Hvis Æren skulde være; men de Riim som følge efter kunde vel lært en ret opmærksom Christen, hvad jeg maatte lære i en haardere Skole, at man kan vide Meget, som man hverken føler eller følger, eller dog kun halvt; thi Rimene vise, at jeg endnu lagde megen Vægt paa Troen af den Grund at den er den eneste Rod hvoraf et aandeligt Træ med livlige Safter, med stærke Grene og delige Frugter, kan *timelig* opvoxte, at Bekymringen for Sjælen og dens evige Salighed, min egen og Næstens; var endnu heel ringe, men min Lyst til at tækkes Verden endnu dygtig stor.

Nu at tale et Par Ord om hvert Riim især, da sees lettelig at det om Livets Æbler er en heel underlig Blanding af verdslig og christelig Tale, men ogsaa et sanddru Billede af Nytaarsnatten i mit Inderste, thi gennem Mythesløret skimtes Morgenrøden, paa Valhals Tag staaer Korsets Tegn som Seiersbanneret 223til Ragnaroke, men Odin tømmer end Guldbægeret med Saga, og Einherierne drikke rolig Suttungs Mjød paa Valhals Bænke; rørde de sig end paa Jorden, da spurgtes vel ei saa stort om Korset, mægtede Idunnas Æbler at trylle Mere frem end store Skygger, at trylle Liv og Kraft og Vid og Sang i Dødningen, da spurgtes vel ei saa stort efter Æblet fra Guds sande Paradis; thi det er klart der *lides ei* men strides ikkun kjæmpeligen under Korset, det er ei Korset selv, men kun dets Tegn i Dannebraag, der skygger over Valhal, der er intet Spor dertil at Syndens Legeme skal først korsfæstes, før Aandens Legeme kan staae forklaret op, det skal ikkun lemlæstes ved et Pederssværd, og Livets Æble skal gjenføde os, før Giften er uddraget under Pine. Kort sagt, det Kors er sat saa høit, at Valhals Kjæmper, kan, uden sig at bøie indgaae i Gimle, naar de kun med Sværdet hilse for det og primsigne sig, og troe at det er Thors den rette Hammer hvis Størke underlig er deelt imellem dem, og knuser Midgardsormen, uden at dens Gift kan skade os. Visselig kunde jeg selv have det behov hvad Rimet siger:

O! lader os vandre til Gravene ind,
Hvor Fædrenes Aander omsvæve
Der bøies maaskee det hovmodige Sind
Saa Troen sig mægter at hæve.

Skal der nu endelig meldes et Ord om den Betydning som her er lagt i den gamle Mythe om Idun224nas Æbler, og om hendes Fangenskab hos Thurserne, da skjønner jeg ei rettere, end at den ei er langt fra Sandhed, det behøves kun at see Idunna ei som Skjaldskabs i sin Udøvelse, thi Billedet derfor var Bragur, men som dens Hjerter og Liv, der vakde Begeistring, thi hun var Bragurs Viv; og Meget var at sige om den underlige Dybde som findes i saamangen nordisk Mythe, men her er Stedet ei, thi vel staae alle disse Myther som Sphinxer uden for den danske Kirkedør, men de forstaaes kun, naar de beskues høit fra Choret gennem Kirkeruden, og saavidt ere vi end ingenlunde, det falder os nu først paa Sinde, det var vel godt, ifald man lavede sig til at gaae i Kirke.

Nu følger da det andet Riim og kaldes Sorø Kirke, og det skal da afbilde Kirkegangen, som det ogsaa gjør, thi Gangen var som Sangen, ei til Opbyggelse, men et Besøg ved Heltegravene derinde, en Vandring gennem Kirkens Vaabenhuus, med Øiet heftet paa de skønne Farver i hvilke Lyset bryder sig naar det bestraaler Korsets Tegn paa Jord. Det røber ogsaa Rimet flux, at vi er kun i Vaabenhuset, thi knap giver Øiet sig Tid til at kaste et flygtigt Blik paa Altret, og iler med at fæste sig paa Vaabenkrandsen under hvalvte Bue, som smykker Muren med sit Farvespil, og det er disse Vaabener, og Ravnebanneret fra Hedenold, og Dannebraag paa røde Val og over Bølgen blaa, og Sagas Skjoldmænd og Bragurs Billedværk, paa hvilke Øiet 225næsten hele Tiden hviler. Tabt af Syne er nu Sneblomsten som ene kan bestaae naar hver jordisk Blomst forgaaer, glemte synes nu de sande Ord:

Farven er kun Skin af brudte Straale,
Farveløs er Straalens rene Glands,
Og naar Øiet lærer den at taale,
Vorder Blomsten til en Straalekrands.

Dette er ikke her videre at udlægge stykkeviis, de Vaagne see det selv, og for Sovende er Lyset spildt, men det er ganske mærkeligt, at jeg henstirrede paa Palnatoke som det Forbillede, jeg havde Lyst at ligne, kun med den Forskjel at det, som brast for ham skulde lykkes mig, fordi jeg havde i det stærke Jesu Navn den Talerune til at opvække Døde, som han forgjæves ledte om i Vegtams Runer, ja, et christent Jomsborg, en Borg med stærke, kolde Kjæmper, som vandrede til Golgata, mest kun for at finde Dannebraag, som stirrede paa Zions Tempel mest kun for at frydes ved de favre Lignelser, kun for at styrkes ved de Livets Aandepust der susede fra Choret, som kun forsagede det bløde Levnet og de lave Lyster og Sjælens Hovmod for at hovmode sig i Aanden; en saadan Borg, et saadant christent Vaabenhus det var min Lyst, det var hvad jeg kaldte Christi Kirke, Ved stolte Kjæmpeskridt og ei ved ydmygt Knæfald meende jeg at komme Herren nær, og jeg indbildte mig, at Vingerne, jeg dog kun saae, var mine, enddog de voxte kun, naar Himmelfuglen avles og elskes op i Kjærlighed. Paa dette Stade 226maatte Sorø Kirke drage Øiet ret besynderligen til sig, thi den er selv et Vaabenhus i alle Maader, det siger Vaabenkrandsen paa dens Mure, det see vi paa Liigstenene tillige, thi ret som det var Skik i gamle Dage at Degn og Kirkeværger fandt i Vaabenhuset deres Leie, saa maa det falde os paa Sinde, at Absalon var meer en Kirkeværger og en Kirkesanger end en Biskop, og at hartad alle de Navnkundige, hvis Støv nedlagdes her, var slige Folk, som havde ikkun lidt med Herrens Huus at gjøre, og havde lidet eller intet Godt forskyldt af Kirken, men var dog formedelst Embed eller Hoved af den Stand at Ingen vilde lægge dem hos menig Mand. End deri ligner denne Kirke Vaabenhusene, at den som de, er bygget sidst, først bygdes i Roskilde den Hellig Trefoldigheds Kirke det er *Choret*, saa Fruekirke udi Ringsted, som siden kaldtes efter Knud Martyr, det er Kirkestuen, og tilsidst Sanct Jacobs Huus i Sorø, det er Vaabenhuset. At Kongebenene og flyttede i samme Orden, det vidner Saga, og det siger Rimet, men hvi Margrethe ikke blev i Søer, det kunde Rimet ikke sige, thi hun bedrev jo intet Kjæmpeværk.

Nu er kun det tilsidst at mærke, at saameget Øiet og skottede endnu til Verden, til dens Glimmer og dens Dom, saa blændedes det dog ei længere af Glimmeren i Valdemarers Dage, det saae i dem kun røde Kors som plantedes paa Danmarks Gravstie, og Øret hørte det i Ringsted ringe for Danmarks Liig, 227og Øiet saae at det blev ikke atter Dag med Valdemar, endskjøndt han meende det, og kaldtes saa; og endelig, da Timen skrider og Vaabenkrandsens Drape er udsjunget, da vender Øiet sig til Hvælvingen, og kommer Himmelen ihu, og Rimet mindes som ved Midnatsklokken om at det var Kirkegang der skulde holdes, og udbryder:

Ved Midnatstid, da blev vor Frelser født
Til Verdens Trøst, som ellers var forødt,
O! gid I dette Ord i Hjertet vilde gjemme!
Da maatte frit hvert andet I forglemme,
Thi kun i Ham der gives Salighed
For alle dem, der af Hans Fødsel veed.

Jeg kommer det ihu, hvad Kamp det kostede at føie disse Ord til Rimet; thi det er ingen Sag at sjunge høit i Billedtoner om Herrens Majestæt, og om de glimrende Bedrifter som virkedes i Jesu Navn paa Jorderig, det kan endog en hedensk Skjald, naar han kun i Begeistring hengive sig til Synet, men i enfoldige Ord at knæle for den lidende Forsoner og sige Verden det i Øinene, at der er ikke Salighed i nogen Anden, det koster Overvindelse, saalænge man endnu har Verden kjær og frygter for dens Had og Spot. Dog, Gud skee Lov! jeg vandt og sagde Ordet, og derfor ene er det Rim Forbillede paa Kirkegang.

Det tredie Riim er en Julesang og her maa vi da spørge om Psalmetonen, men vi spørge kun forgjæves, den er der ikke, der er hartad intet Spor af 228den Aand og Salvelse, som antænder og glæder vort Hjerte i Luthers og Kingos Høitidspalmer, det er ingen Psalme, men det er dog et Suk efter Psalmetonen, som efter Frelserens Fødsel i Hjertet, og Hans rene Troes Gjenfødelse i Verden. Sangen vover dog at bekjende gamle Christnes Troe, at der Jesus kom:

Alt som et Liig foruden Aand
Var Jorden at beskue,
I Satans Mørke, Sydens Baand
Den svarlig maatte grue.

Den bekjender dog at *Kjærlighed* maa være Blomstens Kroner som voxer op i christen Jord, og Hjertet fælde dog sin Afmagt og Besmittelse, der Tungen sang:

Og, Frelser? naar saamangegang
I Midnatsmulm vi vanke,
Forført af Lysters Troldomssang
Forvildet af vor Tanke,

O! fødes da hos os paa ny!
Forsmaa ei Hjertets ringe Ly!
Tilgiv hver daarlig Tanke!

Ja derfor Du, o Frelsermand!
Dig lod i Krybben lægge
Imellem Dyr med Uforstand
Alt inden ringe Vægge,
Dit Tegn det var i svundne Tid
Hvergang Du dig gjenfødte blid
Du altid saa vil fødes.

229 Her er en Ahnelse af Psalmetonen, en mat Forklang i Nytaarsnat af en Julepsalme, som jeg ei endnu har kunnet synge.
